

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

Кваліфікаційна робота

**ФОРМУВАННЯ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ
МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

Виконав:

Раренко Олександр
магістрант II курсу, групи ММ1-М22
спеціальності 014 Середня освіта
(Музичне мистецтво)

Керівник: Лабунець В.М.

доктор педагогічних наук, професор

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
Борисова Т.В.

Кам'янець-Подільський - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ	7
1.1. Слухацька культура учнів підліткового віку як педагогічна проблема.....	7
1.2. Мультимедійні навчальні засоби в проекції на формування слухацької культури підлітків	24
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ МУЛЬТИМЕДІА	34
2.1. Методологічні підходи, принципи та умови формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій	34
2.2. Моделювання процесу музичного навчання підлітків.....	45
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ СЛУХАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПІДЛІТКІВ МУЛЬТИМЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ	53
3.1. Критерії та показники слухацької культури підлітків з використанням мультимедійних засобів	53
3.2. Діагностика рівнів сформованості слухацької культури підлітків	57
3.3. Методика формування слухацької культури підлітків мультимедійними засобами	64
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Актуальність дослідження. Однією з визначальних тенденцій сучасної освіти є її інформатизація, яка відбувається на всіх рівнях – від дошкільного розвитку дитини до вищої школи. Інформатизація освітнього процесу, комп'ютеризація навчальних закладів, розроблення електронних педагогічних ресурсів демонструють оновлення освіти шляхом упровадження інформаційно-комунікаційних технологій та засвідчують утворення нового освітнього феномену, що визначається науковцями як «інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище».

Одним із найважливіших завдань музичного виховання в школі є формування слухацької музичної культури учнів, тому що сьогоденний учень у майбутньому, безумовно, слухач, який виявлятиме свої інтереси і смаки в повсякденному житті. Від сформованості слухацької музичної культури залежить, чи буде людина сама удосконалювати свій внутрішній світ, спілкуючись з мистецтвом, чи ні, сприймаючи тільки суто розважальну музику. Саме вчитель має формувати в учнів потребу до сприйняття музики, тим самим збагачуючи їх внутрішній світ.

Одним із пріоритетних завдань освітнього процесу в закладі середньої освіти є підготовка учня, здатного до самореалізації в світових умовах; підвищення його загальної культури; використання в цьому процесі освітніх технологій, що стимулюють до продуктивної, творчої діяльності. Величезні можливості мистецтва, в тому числі музичного, у вихованні і навчанні школярів відомі. Але мінливі умови функціонування музики, інтенсивний розвиток технічних засобів музичного впливу, зміни, що відбуваються в свідомості сучасного слухача вимагають подальшого вивчення виховних, формуючих аспектів музичного мистецтва. Не можна не відзначити, що з уваги музичної шкільної освіти випадають і залишаються пущеними на самоплив найважливіші процеси, що відбуваються в сфері взаємодії молоді з музикою.

У зв'язку з цим особливо значущою в музичній педагогіці стає проблема формування слухацької музичної культури школярів-підлітків як здатності до духовного особистісного збагачення за допомогою сприйняття музики. Роль

музичного мистецтва сьогодні неоднозначна. З одного боку, воно глибоко інтегровано в духовне життя людини, зросли його соціальні функції.

Пріоритетне місце в підлітковій субкультурі належить сприйняттю музики; найбільшою привабливістю володіє музика спрощена, малохудожня, іноді і відверто низькопробна, а розвиток їх слухацької культури йде по найбільш доступному шляху, не збагаченому справжніми смислами музичного мистецтва.

Наукове осмислення питань виховання та розвитку слухацької музичної культури учнів бере свій початок в першій половині минулого століття в працях Б. Асаф'єва, Л. Авербуха, Н. Брюсової, Л. Виготського, Б. Теплов, Б. Яворського та ін. Нові мультимедійні технології надають великі можливості для інтенсифікації освітнього процесу, зробити його більш ефективним, наочним і динамічним. Дослідженнями в галузі впровадження в музичну педагогіку мультимедійних технологій і розробкою сучасних освітніх програм займаються вітчизняні та зарубіжні вчені: (Т. Бабенко, Д. Белл, М. Бернс, Л. Вілкінс, Л. Гаврілова, І. Горбунова, А. Девід, М. Дядченко, Ю. Єгорова, М. Жалдак, І. Заболотська, П. Живайкін, Н. Іщук, В. Качала, Н. Клевцова, Н. Клемешова, І. Красильников, В. Лапінський, Т. Ліндлоф А. Марков, З. Мейер, А. Мещеркіна А.Олійник, Т.Піскунова, С.Полозов, Є. Полат, Д. Робертс, П. Росс, О. Смолянинова, Г. Тараєва М. Тукало, А. Харута, А. Хуторський, О. Чайковська, М. Шут та ін.).

Втім, незважаючи на цінні теоретичні результати, отримані в даних роботах, залишається не дослідженою в теоретичному плані і, в той же час, загострюється практична потреба в розв'язанні проблеми формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій. До того ж, слід окреслити коло об'єктивно зростаючих суперечностей між вимогами суспільства до загальноосвітніх закладів й результатами загальної музичної освіти школярів.

Необхідність розв'язання суперечностей, об'єктивна потреба й соціальна значущість якісного навчання учнів закладів середньої освіти, що відповідають вимогам сучасного суспільства й вільно орієнтуються в інформаційному освітньому середовищі, відсутність системності у використанні комп'ютерних технологій в закладах середньої освіти зумовили вибір теми дослідження: «**Методика**

формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва в закладі середньої освіти».

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва.

Об'єкт дослідження: використання мультимедійних технологій у процесі слухання музики на уроках музичного мистецтва.

Предмет дослідження – методичні основи формування слухацької культури підлітків засобами мультимедія на уроках музичного мистецтва.

Завдання дослідження:

1. На основі всебічного аналізу психолого-педагогічних, музично-педагогічних, філософсько-естетичних досліджень зробити аналіз науково-методичних проблем з формування слухацької культури учнів-підлітків за допомогою мультимедійних технологій.

2. Розкрити потенціал засобів мультимедія в проєкції на слухацьку культуру підлітків в освітньому просторі закладу середньої освіти.

3. Обґрунтувати концептуальні основи процесу формування слухацької культури підлітків засобами мультимедія: методологічні підходи, педагогічні принципи та умови.

4. Визначити компонентну структуру, критерії та показники слухацької культури підлітків засобами мультимедія на уроках музичного мистецтва.

5. Розробити організаційно-методичну модель та поетапну методику формування слухацької культури засобами мультимедійних технологій у музичному навчанні підлітків та експериментально перевірити її ефективність.

Обґрунтованість та достовірність отриманих наукових результатів забезпечується застосуванням таких методів дослідження: вивчення культурологічної, мистецтвознавчої, соціологічної, психолого-педагогічної, музично-методичної літератури, теоретичний аналіз і синтез, спостереження, анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіда, створення діагностичних ситуацій, педагогічний експеримент.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що розроблений в ньому комплекс змісту, методів, форм і засобів музичного навчання дає вчителям-практикам на сучасному етапі ефективний інструмент впливу на формування слухацької музичної культури підлітків і може використовуватися вчителями шкіл, ліцеїв та інших закладів освіти в їх практичній роботі. Теоретичний і експериментальний матеріал дослідження може бути використаний при розробці програм з предмету «Музичне мистецтво» для різних вікових категорій учнів, а представлені методи і форми навчання можуть виявитися корисними вчителям світової художньої культури, а також педагогам дитячих шкіл мистецтв.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри музичного мистецтва та звітних наукових конференціях студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

1. Процес формування слухацької музичної культури школярів-підлітків має включати такий зміст: розвиток духовного потенціалу учнів на прикладах творів музичного мистецтва як форми відображення життєдіяльності особистості та осягнення особистого сенсу музичних творів; залучення в якості художнього матеріалу музики, актуальної в підліткової субкультурі, в їх взаємозв'язку з творами класичного музично-педагогічного репертуару і сучасної академічної музики з урахуванням специфіки виразних засобів кожної галузі музичного мистецтва; використання мультимедійних технологій, як спеціальних методів, що концентрують комунікативну функцію музики і активізують розуміння музики школярами; використання продуктивних форм і засобів навчання, здатних забезпечити творчо-діяльнісну спрямованість освітнього процесу.
2. У межах дослідження слухацька культура підлітка розглядається як інтегроване утворення особистісних якостей комунікативності, емпатії, креативності та рефлексії підлітка, розвиток яких обумовлений організацією діалогового процесу взаємодії з музикою та її автором, активністю естетичного переживання музичних образів, єдністю репродуктивних процесів відображення образного змісту музики та співтворчих процесів його інтерпретації, механізмами самопізнання власних музичних вражень та духовної сутності. Доведено, що введення мультимедійних навчальних засобів, які тлумачимо як інформаційні технології, що використовують різні програмні та технічні засоби для найбільш ефективного впливу на учня, сприяють підвищенню інтенсивності й ефективності процесу музичного навчання. зокрема розвитку слухацької культури підлітків.
3. Визначено структуру системи формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій, що полягає у взаємозв'язку інформаційно-мотиваційного, усвідомлено-когнітивного, аналітико-

діяльнісного, дієво-рефлексивного компонентів, що цілісно охоплюють її зміст.

4. З'ясовано, що пріоритетними методологічними підходами до розв'язання означеної проблеми встановлено компетентнісний (розглядається як симбіоз традиційних підходів) та інформаційний, внутрішній взаємозв'язок та взаємодоповненість яких сприяє вирішенню завдань дослідження.
5. Програма констатувального етапу експериментальної роботи складалася з анкетування учителів музично-мистецтва та учнів-підлітків з метою визначення їх позиції щодо застосування мультимедійних навчальних засобів з музичного мистецтва на уроках музичного мистецтва; анкетування й тестування школярів з метою перевірки розвитку основних компонентів їх слухацької культури. Констатувальна діагностика дозволила виділити чотири рівня сформованості даного феномена: високий, достатній, середній, початковий.
6. В результаті впровадження експериментальної методики високий рівень сформованості слухацької культури учнів-підлітків засобами мультимедійних технологій в ЕК збільшився на 13,34%, достатній – на 8,34%; середній рівень – зменшився за рахунок переміщення учнів на більш високий щабель на 8,33%, початковий зменшився на 11,66%. У контрольному класі суттєвих змін у порівнянні з констатувальним діагностуванням не зафіксовано. Спостереження, зроблені в ході дослідження, підтверджують думку про важливі зрушення в розвитку творчих та комунікативних якостей підлітків.

Список використаних джерел

1. Базелюк О. Мультимедіа – технологія – мистецтво / О.Базелюк // Мистецтво і освіта. – 2008. – № 3. – С. 16-18.
2. Батищев В.И., Мишин В.Ю. Информационные технологи обучения /В. И. Батищев, В.Ю. Мишин [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.techros.ru/text/3326/2>.
3. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В.Ю. Биков. – К.: Атіка, 2009. – 648 с.
4. Бойко Ю.І. Мультимедіа як інструмент невербального навчання /Ю.І. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/konf042013/206-boyko-yu-multimeda-yak-nstrument-neverbalnogonavchannya-na-zanyatt-z-nozemnoyi-movi.html>.
5. Букреєва Г. Сучасний учитель музичного мистецтва: роль та завдання / Г. Букреєва // Учитель музичного мистецтва № 9 вересень 2013. – К.: МЦФЕР, 2013. – С.4-9.
6. Василенко Е.В. Шляхи застосування комп'ютерних технологій на уроках музичного мистецтва / Е.В. Василенко // Мистецтво в школі (музика, образотворче мистецтво, художня література). – №1(13). – 2010. – С. 3 – 5.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел] – К. : Ірпінь. – ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
8. Гаврілова Л.Г. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедійних технологій. Монографія / Л.Г. Гаврілова. – Київ: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – 404 с.
9. Глузман А.В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования: Монография/ А.В. Глузман. – К.: Поисково-издательское агентство, 1998. – 252 с.
10. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду // Вища освіта України. – 2008. – №3. – С. 23–30.

11. Гончаренко С. Український педагогічний словник. / С.У. Гончаренко. – Київ: Либідь, – 1997. – С.207.
12. Гумінська О. Використання мультимедійних засобів – оновлення методики викладання мистецтв / О. Гумінська // Мистецтво та освіта. – № 3(53). – 2009. – С. 21 – 25. – №4(54). – 2009. – С. 19 – 22.
13. Данилова О.В. Мультимедія власноруч: текст, графіка, анімація, відео / О. Данилова, В. Манако, Д. Манако. – К.: Вид. дім «Шкіл. Світ»: Вид. Л. Галіціна, 2006. – 120 с.
14. Дідич Г.С. До питання про особливості сприймання та аналізу музики школярами підліткового віку / Г.С. Дідич // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. кол.: В.В. Радул [та ін.]. – Кіровоград: КДПУ, 2013. – Вип. 121, ч. 2. – С. 128-133.
15. Дмитрієва Л.О. Інноваційні технології на уроках музичного мистецтва / Л.О. Дмитрієва // Мистецтво в школі. – 2013. – №1 (49). – С. 2-6.
16. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П.Наволокова. – 2-ге вид. – Х.: Основа, 2012. – 176 с.
17. Естетичне виховання школярів / Н.В. Білянська, Т.М. Биковська та інші. – Х.: Основа, 2009. – 352 с.
18. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. – Житомир: Видавництво Рута, 2006. – 320 с.
19. Золотарьова О.І. Музичне мистецтво. 1-8 класи: методичний посібник / О.І. Золотарьова. – Х.: Основа, 2012. – 55с.
20. Зуєв С.П. Впровадження комп'ютерних технологій у музичну освіту / С.П. Зуєв // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – №3 (5) [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pednauk/2010_3/203.pdf.
21. Інформаційні технології – значення терміну [Електронний 171 ресурс]. Setlaboratory. //Режим доступу: <http://www.setlab.net/?view=whatis-IT>

22. Кадемія М.Ю. Впровадження інтерактивних методів навчання на базі інформаційних технологій / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 7 / Ред. кол.: І.А. Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ТОВ «Планер», 2005. – С. 153-156.
23. Казакова С. В. Формирование аудальной (слушательской) культуры младших школьников [Электронный ресурс] / С. В. Казакова. Режим доступа : http://www.art-in-school.ru/art/iskusstvo_i_obrazovanie_2012_01_-_Kazakova.pdf.
24. Казакевич В.М. Информационный подход к методам обучения / В.М. Казакевич // Педагогика. – 1998. – № 6. – С. 43-47.
25. Кайсина А. В. Мультимедиа как средство активизации учебной деятельности учащихся [Электронный ресурс] / А. В. Кайсина. – Режим доступа: http://imp.rudn.ru/vestnik/2009/2009_2/14.pdf.
26. Кайсина А. В. Мультимедиа как средство активизации учебной деятельности учащихся [Электронный ресурс] / А. В. Кайсина. – Режим доступа: http://imp.rudn.ru/vestnik/2009/2009_2/14.pdf.
27. Коваленко А. Б. Психологія розуміння / А.Б.Коваленко. – К., 1999. – 184 с.
28. Корнілова О.В. Уроки музичного мистецтва. 7-8 класи. Навчально-методичний посібник для вчителів / О.В. Корнілова. – К.: Літера ЛТД, 2008. – 176 с.
29. Корчевський Б.Б., Дякова В.В. Мультимедійні технології в навчанні. Створення навчальних відеофільмів. / Б.Б. Корчевський, В.В. Дякова // Стратедія, зміст та нові технології підготовки спеціалістів з вищою технічною освітою. Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2010. – № 3. – С.118-123.
30. Корягіна О.П. Проблема підліткового віку / О.П. Корягіна // Класний керівник. – 2003, № 1. – С. 89-93.
31. Костюк О. Г. Сприймання музики і художня культура / О.Г. Костюк. – 71 К.: Наукова думка, 1965. – 121с.
32. Костриба Л.О. Створення мультимедійних програмно-педагогічних систем навчання засобами Power Point. / Л.О. Костриба // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №4. – 2008. – С.33-36.

33. Красильников И., Семенова Д. Электронное музыкальное творчество. Инновационный учебно-методический комплект. Для 5 – 9-х классов 00Ш – Единая коллекция Цифровых Образовательных Ресурсов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://school-collection.edu.ru/catalog/rubr/56691822-a87d-4d1194eS-3cdd6437ff8e/>
34. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005. – 528 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1396/53/1/0/4>.
35. Культурологія – Курс лекцій / За ред. А.Г. Баканурського, Г.Є. Краснокутського, Л.Л. Сауленко. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 208 с.
36. Культурологія: теорія та історія культури. Навчальний посібник / За ред. І. І. Тюрменко. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 370 с.
37. Масол Л.М., Аристова Л.С. Музичне мистецтво: Підручник для 7 класу загальноосвітніх навчальних закладі /Л.М. Масол, Л.С.Аристова. – Харків, “Сиція,” 2015. – 130 с.
38. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л.М. Масол, О.В. Гайдамака, Е.В.Белкіна, О.В. Калініченко, І.В. Рудчеко. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006.– 256 с.
39. Новікова Н. Комп'ютерна презентація на уроках музики / Н.Новікова // Мистецтво та освіта. – 2010. – №3. – С.25 – 29.
40. Мистецтво. Програма для 5-9-х класів / Л.М. Мосол [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mmomusicmel.blogspot.com/p/blog-page_20.html
41. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник /О.М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
42. Олійник В.Ф. Сучасні комп'ютерні технології та музичні програми навчального змісту / В.Ф. Олійник // Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: теорія і практика. Випуск 1. – Кам'янецьПодільський, 2009. – С.252-254.
43. Отич О. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання : теоретичний і методичний аспекти :

монографія / О.М. Отич; за наук. ред. І.А. Зязюна. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 752 с.

44. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : [монографія] / Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

45. Педагогічний словник / Редкол.: М.Д.Ярмаченко, І.А.Зязюн, В.М.Мадзігон, Н.Г.Ничкало, О.Я.Савченко, О.В.Сухомлинська та ін.: За ред. М.Д.Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2000. – 516 с.

46. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія: навчальний посібник / В.М.Поліщук. – Вид. 3-тє, виправ. – Суми: Університетська книга, 2010. – 352 с.

47. Проворова Є. М. Формування культури слухання у методичній підготовці майбутнього вчителя музики: праксеологічний підхід [Електронний ресурс] Актуальні питання мистецької освіти та виховання, 2017. – Вип. 1 (9) 218 / Є. М. Проворова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Випуск 4 (86). С. 120–124. Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/23517/1/26.pdf>

48. Про організацію навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах і вивчення базових дисциплін в основній школі. Лист МОН України № 1/9-343 від 01.07.2014[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://media.ipro.kubg.edu.ua/?tag=методичні-кейси20142015>.

49. Риженко С.С. Про досвід використання мультимедійних технологій у навчальному процесі (у внз) [Електронний ресурс] / С.С. Риженко – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ejournals/ITZN/em11/content/09rssseh.htm>

50. Ростовський О.Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

51. Сербіна-Лукасюк Л.П. Сприйняття музики – основа виховання учнів загальноосвітньої школи / Л.П. Сербіна-Лукасюк // Актуальні питання мистецької педагогіки. Випуск 2. – 2013. – С. 112-115.

52. Синиця М.О. Мультимедійні технології як засіб підвищення ефективності професійного навчання / М.О. Синиця // Матеріали IV 173 Міжнар. наук.-практ. конф.

«Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення», 2. pp. – К., 2012. – С. 166-174.

53. Співаковський О.В. Управління ІТ вищих навчальних закладів: як інформаційні технології допомагають зробити управління ефективним : метод. посібник / О.В. Співаковський та ін. – Херсон : Айлант, 2006. – 356 с.

54. Стеценко Г.В. Освітні веб-ресурси та їх класифікація / Г.В. Стеценко // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2007. – №6 (62). – С.23-26.

55. Столярчук Л.І. Використання комп'ютерних технологій на уроках музики /Л.І.Столярчук [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://intkonf.org/stolyarchuk-li-vikoristannya-kompyuternih-tehnologiy-na-urokahmuziki/>

56. Сяо Цзяцзюнь. Засоби мультимедіа в проєкції на формування слухацької культури підлітків на уроках музики /Цзяцзюнь Сяо // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, 2017. – Випуск 149. – С.134 -137.

57. Сяо Цзяцзюнь. Формування слухацької культури підлітків засобами мультимедійних технологій на уроках музики в загальноосвітній школі / Цзяцзюнь Сяо //Сучасна мистецька освіта. Матеріали I Міжнародних науково-практичних читань пам'яті академіка Анатолія Авдієвського 20-23 березня 2017 року. – К., 2017. – С.147-149.

58. Топорівська Я. Можливості використання комп'ютерних технологій у професійній підготовці майбутнього вчителя музики / Я.Топорівська [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/NZTNPU/ped/2009_2/2-008.pdf

59. Федорчук В.В. Мультимедійні технології та їх використання під час вивчення педагогічних дисциплін / В.В. Федорчук // Збірник наукових праць. Педагогічна освіта: теорія і практика. Вип. 1. – Кам'янець-Подільський, 2009. – С.15-18.

60. Філософський енциклопедичний словник : [за ред. В.Шинкарука] – К. : «Абрис», 2002. – 742 с. Щедровицький Г. Філософія. Наука. Методологія./ Г.П.Щедровицький. – М. : Шк.культ. політики, 1997. – С.365.

61. Хекало Є. Особливості використання комп'ютерних технологій на заняттях з музики у контексті фахової підготовки музичних керівників / Є. Хекало [Електронний ресурс]. // Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Ppps/2010_36/files/148-153.pdf.

62. Штепа В.В. Комп'ютерні навчаючі програми на уроках музики / В.В. Штепа // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1999. – №3. – С. 33-37. 37..Яворський Б.Л. Статті, воспоминания, переписка /Б.Л. Яворський. – М. : Св. композитор, 1972. – Т. 1. – 712 с.

63. Щолокова О. П. Художньо-естетичне виховання школярів засобами світової художньої культури / О. П. Щолокова. – К. : УППУ, 1993. – 79 с.

64. Яркіна Л. В. Педагогические условия формирования умения экспрессивного воздействия хормейстера на певческий коллектив : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Л. В.Яркіна. Липецк, 2001. – 218 с.

64. Apanowicz Jerzy. Metodologia nauk./ Jerzy Apanowicz. – Torun,2003. – S.9.

65. Wikipedia: Режим доступу до ресурсу: http://en.wikipedia.org/wiki/Electronic_music

67. Encyclopedia pedagogiczna XXI wieku. Tom III. M-O. Wydawnictwo Akademickie "ZAK" / – Warszawa, 2004. – S.209-210.